

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

Науменко Оксани Анатоліївни

**«Психологічні особливості розвитку естетичної свідомості студентів
соціономічних спеціальностей»,**

**подану на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук
зі спеціальності 19.00.01 – загальна психологія, історія психології**

Базові методологічні параметри дослідження (актуальність, мета, завдання, об'єкт, предмет, концептуальна ідея, гіпотеза, методи, наукова новизна, практичне значення) сформульовані грамотно, коректно, за принципом логіко-змістового взаємодоповнення, а його методи відповідають об'єкт-предметному формату психологічного пошуку. При цьому наукова новизна отриманих результатів не викликає сумнівів, оскільки вперше розроблено і науково обґрунтовано модель розвитку естетичної свідомості студентів першого курсу соціономічних спеціальностей. Актуальність даної тематики визначається необхідністю вивчення психологічних особливостей розвитку естетичної свідомості студентів соціономічних спеціальностей.

Структура роботи вирізняється логічністю та доказовістю. Вибіркова сукупність є достатньою для отримання достовірних результатів. Ґрунтовний теоретичний аналіз проблеми, комплексне використання апробованих методів і психодіагностичних методик, адекватних меті, об'єкту, предмету та завданням дослідження, забезпечують надійність і вірогідність отриманих результатів.

Поданий у першому розділі дисертації матеріал вказує на виняткову актуальність проблематики вивчення теоретико-методологічних та прикладних аспектів розуміння естетичної свідомості як чинника формування життєвого простору особистості як власне в психології, так в суміжних дисциплінах та створенні теоретичної моделі розвитку естетичної свідомості студентів першого курсу соціономічних спеціальностей.

Автором здійснено ґрунтовний аналіз психологічних джерел з даної проблемної теми, теоретично досліджено, що естетична свідомість є наслідком єдності чуттєво-образних та понятійно-логічних форм досвіду. Складниками, що утворюють специфіку естетичної свідомості, на відміну від інших її форм, є, оцінки, смаки, ідеали, почуття.

Авторка стверджує, що аналіз вікового періоду психічного розвитку студентів-першокурсників соціономічних спеціальностей може бути повним тільки тоді, коли він розглядається як певний етап цілісного життєвого простору. Першочерговим завданням в естетичному вихованні студентів-першокурсників є прищеплення їм правильних естетичних поглядів та ідеалів: виховувати не споживача мистецтва, а людини, особистості, яка прагне до створення краси навколо себе.

У даному розділі авторка презентує авторську модель розвитку естетичної свідомості студентів першого курсу соціономічних спеціальностей, а використання аксіологічного, системно-діяльнісного, особистісно-орієнтованого та акмеологічного підходів до розробки цієї моделі дозволило Науменко О. А. представити її як цілісну систему, утворену сукупністю функціонально пов'язаних і закономірних компонентів.

У другому розділі «Методичне забезпечення та організація дослідження естетичної свідомості» розглянуто етапи та процеси дослідження, описано вибірку досліджуваних, методи дослідження. Експериментальна робота охоплювала чотири етапи: підготовчий, на якому було проаналізовано теоретичні матеріали з тематики експерименту, були визначені: питання, що потребували експериментального вирішення; мета і завдання дослідження. Була сформульована гіпотеза експериментального дослідження та побудована модель; констатувальний етап, на якому були визначені діагностичні методики, встановлено стан досліджуваної проблеми; формувальний етап експерименту, впровадження експериментальної методики спрямованої на розвиток естетичної свідомості у студентів соціономічних спеціальностей комплексом заходів, що включало

впровадження спецкурсу «Естетика життєвого простору особистості», кураторських годин, організації позааудиторної, індивідуальної й самостійної роботи студентів; узагальнювальний етап експерименту, на якому було визначено вихідний рівень сформованості естетичного рівня в студентів, мотивації до його розвитку та перевірена ефективність використання експериментальної методики.

Формувальний експеримент був проведений шляхом діагностичного зрізу за допомогою тих самих психодіагностичних методик, що й на етапі констатувального експерименту.

У третьому розділі «Комплексна програма розвитку естетичної свідомості студентів соціономічних спеціальностей» описано розробку та результати впровадження комплексної програми розвитку естетичної свідомості студентів соціономічних спеціальностей та досліджено результативність її впливу.

Естетичний розвиток особистості студента проходив комплексно, використовувались як навчальна та виховна форми роботи. Враховуючи, що кожна дисципліна має свої специфічні можливості авторкою було взято до уваги такі показники як: акцент на проблемі естетичного виховання в досліджуваних темах; органічне включення в лекції і семінарські заняття додаткової інформації культурологічного характеру (мистецтво, музика, література); створення естетичного фону, введення елементів естетики на кожному занятті; засвоєння спеціальних теоретичних знань на лекційних заняттях, які ґрунтувалися на застосуванні методу діалогу та полілогу, їх поглиблення на практичних заняттях під час семінарів, диспутів, дискусій, а також під час самостійної роботи студентів.

Проведений констатувальний етап експерименту дозволив авторці визначити поточний рівень естетичної свідомості студентів-першокурсників. Для визначення суттєвості зміни величин показників естетичної свідомості було проведене попарне порівняння всіх груп, із використанням t-критерію Стюдента, для залежних вибірок експериментальної групи ЕГ і ЕГ', з метою

доведення впливу формувального експерименту на зміни, що відбулися в значення показників а також для КГ і КГ' – для підтвердження валідності експериментального дослідження. Аналіз показав, що для контрольної групи суттєвих змін не відбулося, на відміну від експериментальної групи, що підтвердило валідність експерименту. Для експериментальної групи отримані зміни в значеннях показників естетичної свідомості виявились статистично значущими для 10 показників із 11.

Науковий зміст дисертації оформлений відповідно до встановлених державних стандартів. Наукова термінологія має свою специфіку й водночас отримує вичерпне роз'яснення. Стиль викладення результатів дослідження відповідає вимогам, котрі ставляться до наукових текстів.

Висновки змістовно відповідають поставленим завданням. Робота структурована, є логічною, самостійною, завершеною працею, яка розкриває перспективи подальших досліджень не тільки в загальній але й спеціальній психології.

Однак, попри достатній теоретико-емпіричний рівень запропонованого дослідження, його наукову новизну і практичну значущість, висловимо окремі зауваження і побажання:

1. В тексті дисертації цілком слушно стверджується про те, що першочерговим завданням в естетичному вихованні студентів-першокурсників є прищеплення їм правильних естетичних поглядів та ідеалів: виховувати не споживача мистецтва, а людини, особистості, яка прагне до створення краси навколо себе (с. 47). Але у сучасному інформаційному суспільстві стрімко посилюється інтенсивність впливу (особливо на молодь) соціальних мереж, які створюють нове коло спілкування та формування естетичного смаку, ідеалу, інтересів і зрештою естетичної свідомості. На наш погляд, вивчення цього чинника значно збагатило б дисертаційне дослідження і поглибило б розуміння особливостей розвитку естетичної свідомості студентів-першокурсників.

2. Нажаль, при аналізі розвитку естетичної свідомості студентів-

першокурсників соціономічних спеціальностей випав розгляд такого психологічного явища, як естетична деструкція, зниження активності сприйняття. На нашу думку, вивчення чинників, що перешкоджають гармонійному розвитку естетичного сприяло б серйозному просуванню в пізнанні природи даного феномену.

3. Враховуючи актуальність проблематики, ґрунтовний підхід дисертантки до розробки комплексної програми розвитку естетичної свідомості студентів соціономічних спеціальностей у вищих закладах освіти та успішну апробацію цієї програми, бажано було б розробити відповідні методичні рекомендації для науково-педагогічних працівників системи вищої освіти.

4. Процес визначення достовірності отриманих результатів із математичними формулами і розрахунками доречніше було б розмістити у Додатках.

Проте висловлені зауваження і побажання не знижують загального позитивного враження від рецензованої роботи, яка є змістовним, логічно завершеним, самостійно виконаним дослідженням, у якому знайшла адекватне розв'язання проблема, що актуальна як для психологічної науки, так і для соціальної практики.

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає вимогам Департаменту атестації кадрів МОН України. У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого дисертаційного дослідження. Наголосимо, що зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Отже, за своїм змістом та оформленням дисертаційна робота Науменко О. А. «Психологічні особливості розвитку естетичної свідомості студентів соціономічних спеціальностей», відповідає вимогам п.п. 9, 10, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів» із змінами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, що висуваються до

кандидатських дисертацій, а Науменко Оксана Анатоліївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.01 – загальна психологія, історія психології.

Офіційний опонент:

Доктор психологічних наук

доцент кафедри прикладної психології

Черкаського національного університету

Імені Богдана Хмельницького

 І. В. Кукуленко-Лук'янець

